

РОЗДІЛ II. ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ (З ГАЛУЗЕЙ ЗНАНЬ)

УДК 378.091:811.111'373.46]:[37.013.42-051:159.954] DOI <https://doi.org/10.26661/2786-5622-2023-3-03>

ДІЯЛЬНІСТЬ ВЧИТЕЛІВ ІНФОРМАТИКИ В АСПЕКТІ РОЗВИТКУ МЕДІАКУЛЬТУРИ ТА МЕДІАГРАМОТНОСТІ В УКРАЇНІ ТА ЇЇ ВПРОВАДЖЕННЯ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Грицюк О. С.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
в. о. завідувача кафедри інформатики і вищої математики
Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського
вул. Університетська, 20, Кременчук, Полтавська область, Україна
orcid.org/0000-0003-2117-626X
hrytsiuk.elena@gmail.com*

Максимова Л. П.

*кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри інформатики і вищої математики
Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського
вул. Університетська, 20, Кременчук, Полтавська область, Україна
orcid.org/0000-0001-7197-3254
lpmax315@gmail.com*

Опришко А. В.

*вчитель інформатики
Кременчуцький ліцей № 6 «Правобережний»
вул. Олександра Білаша, 32, Кременчук, Полтавська область, Україна
orcid.org/0009-0002-8141-0564
asyagri96@gmail.com*

Ключові слова: *вчитель інформатики, інформаційні технології навчання інформатики, методика навчання інформатики, медіакультура, медіаграмотність, медіаосвіта.*

У статті розглядаються особливості діяльності вчителя інформатики щодо формування медіакультури учасників освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти з подальшим набуттям інформаційно-цифрової компетентності й медіаграмотності. Обґрунтовано вагомість для всіх освітян прийнятої 2010 року Концепції впровадження медіаосвіти в Україні, згідно з якою сьогодні медіакультура має стати частиною сучасної освітньої культури та інструментом взаємозацікавленої комунікативної взаємодії всіх залучених до неї учасників освітнього процесу в закладі загальної середньої освіти. Простежено етапи поступового укорінення медіаосвіти в Україні та стандартизації її змісту в умовах зовнішньої інформаційної агресії, висвітлення в медіа подій російсько-української війни. Акцентовано, що саме медіаосвіта, медіаграмотність та медіакультура вчителя інформатики у ЗЗСО дадуть можливість йому на високому професійному рівні передати інформацію, а також показати рівень сприйняття її. Підкреслено важливість поширення медіакультури і впровадження медіаграмотності у ЗЗСО вчителями інформатики на

уроках і тематичних семінарах за допомогою інформаційних технологій (в тому числі вебтехнологій). Стверджується, що діяльність вчителя інформатики, спрямована на формування медіа культури, допомагає учням та іншим учасникам освітнього процесу в ЗЗСО уникати маніпуляцій з боку ЗМІ; працювати з протилежно спрямованою інформацією; інтегрувати медіаконтент; інтерпретувати інформацію, отриману за допомогою аудіо- та відеозасобів; створювати власний медіаконтент (презентації, відеоролики, мультимедійні блоги) та використовувати його у соціальних мережах; а також застосовувати медіаосвітні елементи у своїй діяльності. Показано, що для ефективного впровадження медіаосвіти у ЗЗСО вчитель інформатики має користуватися різними сучасними методиками навчання інформатики, педагогічними засобами, техніками, технологіями (у тому числі інформаційними технологіями навчання інформатики), навчальними вправами та завданнями. Обґрунтовано, що формування знань про інформацію і базові поняття з медіа грамотності, навичок пошуку і систематизації медіаконтенту, рефлексії та критичного мислення протягом уроків інформатики відбувається паралельно із засвоєнням інформаційних технологій учнями завдяки застосуванню в діяльності вчителя інформатики медіаосвітніх заходів.

**ACTIVITIES OF COMPUTER SCIENCE TEACHERS IN THE PROCESS
OF DEVELOPING MEDIA CULTURE AND MEDIA LITERACY IN UKRAINE
AND ITS IMPLEMENTATION IN GENERAL SECONDARY
EDUCATION INSTITUTIONS**

Hrytsiuk O. S.

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Acting Head of the Department of Informatics and Higher Mathematics
Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University
Universytetska str., 20, Kremenchuk, Poltava region, Ukraine
orcid.org/0000-0003-2117-626X
hrytsiuk.elena@gmail.com*

Maksymova L. P.

*Candidate of Pedagogical Sciences,
Senior Lecturer at the Department of Informatics and Higher Mathematics
Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University
Universytetska str., 20, Kremenchuk, Poltava region, Ukraine
orcid.org/0000-0001-7197-3254
lpmax315@gmail.com*

Opryshko A. V.

*Computer Science Teacher
Kremenchug Lyceum № 6 “Pravoberezhny”
Oleksandra Bilasha str., 32, Kremenchuk, Poltava region, Ukraine
orcid.org/0009-0002-8141-0564
asyagri96@gmail.com*

Key words: *computer science teacher, information technologies in learning computer science, computer science learning methods, media culture, media literacy, media education.*

The article studies the specifics of the computer science teacher's activities regarding the formation of media culture of participants in the educational process in general secondary education institutions with the subsequent acquisition of information and digital competence and media literacy. The importance for all educators of the Concept of the introduction of media education in Ukraine, adopted in 2010, is substantiated, according to which today media culture should become a part of modern educational culture and a tool of mutually interested communicative interaction of all participants of the educational process involved in it in the general secondary education institutions. The stages of gradual rooting of media education in Ukraine and standardization of its content in conditions of external information aggression, media coverage of the events of the Russian-Ukrainian war are traced. It is emphasized that it is the media education, media literacy and media culture of the computer science teacher in the general secondary education institutions that will give him the opportunity to convey information at a high professional level, as well as to show the level of its perception. The importance of the spread of media culture and the introduction of media literacy in the general secondary education institutions by computer science teachers in lessons and thematic seminars with the help of information technologies (including web technologies) is emphasized. It is claimed that the activity of the computer science teacher, aimed at the formation of media culture, helps students and other participants of the educational process in the general secondary education institutions to avoid manipulation by the mass media; work with oppositely directed information; integrate media content; interpret the information received with the help of audio and video means; create your own media content (presentations, videos, multimedia blogs) and use it in social networks; and also apply media educational elements in their activities. It is shown that for the effective implementation of media education in the general secondary education institutions, computer science teacher should use various computer science methods, modern pedagogical tools, techniques, technologies (including information technologies in computer science), educational exercises and tasks. It is substantiated that the formation of knowledge about information and basic concepts of media literacy, skills of searching and systematizing media content, reflection and critical thinking during computer science lessons occurs in parallel with the assimilation of information technologies by students due to the application of media educational activities in the activities of the computer science teacher.

Постановка проблеми. «Хто володіє інформацією – той володіє світом» – цей вислів всесвітньвідомого британського фінансиста Натана Ротшильда якнайкраще підкреслює важливість проблеми формування медіакультури та впровадження медіаграмотності у сучасному інформаційно перевантаженому суспільстві. Бурхливий розвиток електронних технологій, широке упровадження інтерактивних систем комунікації, навчальних програм у мультимедійних технологіях забезпечило вторгнення в суспільство недоступного раніше потоку аудіовізуальної інформації від масової теле-, кіно-, іншої відеопродукції до електронних мереж Інтернет [4, с. 65]. Згідно з прийнятою 2010 року Концепцією впровадження медіаосвіти в Україні, «майбутнє суспільство все більше спиратиметься на інформаційно-комуні-

каційні технології: web-технології, хмарні обчислення і big data, смартфони та інтернет «розумних речей», штучні інтелекти та інші гаджети» [8]. Саме тому сьогодні медіакультура має стати частиною сучасної освітньої культури та інструментом взаємозацікавленої комунікативної взаємодії всіх залучених до неї учасників освітнього процесу в закладі загальної середньої освіти. Водночас, саме медіаосвіта, медіаграмотність та медіакультура вчителя інформатики у ЗЗСО дадуть можливість йому на високому професійному рівні передати інформацію, а також показати рівень сприйняття її.

Поняття *медіакультури* є найвужчим, бо це система потреб, орієнтацій, знань, умінь, навичок та інших соціальних характеристик особистості, сформованих і розвинених у процесі перебування

в медіасередовищі з використанням саме засобів мас-медіа заради отримання соціальної інформації [9, с. 70]. Формування медіакультури та медіакомпетентності особистості актуальне і необхідне в умовах інформаційно насиченого суспільства з відкритим доступом до будь-якої медійної інформації в глобальному інформаційному просторі.

Мета статті полягає у дослідженні розвитку медіакультури, медіаграмотності й медіаосвіти в Україні, а також діяльності вчителя інформатики щодо їх впровадження у закладі загальної середньої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Медіакультура особистості входить до складу інформаційної культури, яка безпосередньо належить до комунікативної культури, а остання, своєю чергою, є частиною загальної культури особистості [9, с. 70] (рис. 1).

Рис. 1. Взаємодія чотирьох видів культур [9, с. 70]

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми формування медіакультури та впровадження медіаграмотності й медіаосвіти в освітній процес у ЗЗСО є предметом досліджень вітчизняних та іноземних вчених. Вчений М. Антонченко [1] аналізує систему понять і дефініцій у сфері медіакультури, медіаграмотності й медіаосвіти. Дослідження А. Бугайчука [2] спрямоване на визначення компетентностей з медіаграмотності. Наукові дослідження вітчизняних учених-освітологів охоплюють питання впровадження медіаосвітніх технологій у навчання майбутніх учителів (О. Бурцева [3–5]) і старшокласників (О. Федоренко і Є. Кайдан [13]). Г. Ейт Гаттани (H. Ait Hattani) [14] наголошує на розвитку медіаграмотності учнів як майбутніх споживачів медіапродукції, дослідники Дж. МакДугалл (J. McDougall), М. Зезулкова (M. Zezulkova), Б. ван Дріл (B. van Driel) і Д. Стернейдел (D. Sternadel) [17] підкреслюють значення відповідних медіакомпетентностей (*pertinent competences*), що позитивно впливатимуть на знання та навички й допомагатимуть

учням критично аналізувати ЗМІ та своєчасно зрозуміти, де саме «прихована» дезінформація в медіаконтенті.

На думку О. Федоренко і Є. Кайдан, «медіаграмотність – це вміння розгалужувати інформаційний потік на корисну інформацію, «інформаційний шум», «інформаційне сміття» та інформацію, що підлягає критичній перевірці або забороні» [13, с. 67].

Німецькі дослідники Г. Тулодзєцький, Б. Герціг і С. Графе, досліджуючи процес впровадження медіаосвіти у суспільстві, наголошують на тому що «діяльність з медіаосвіти має починатися в сім'ї, продовжуватися в дитячих садках і систематично практикуватися в школі» [12, с. 350].

О. Бурцева підкреслює важливість використання інформаційних технологій під час впровадження медіаосвіти у ЗЗСО. Зокрема, дослідниця вважає, «щоб сформулювати інформаційну компетентність майбутнього учителя математики за допомогою медіаосвітніх технологій, треба вміти застосовувати інформаційні технології для демонстрації друкованих графічних документів; вміти використовувати інформаційні технології для демонстрації аудіо- і відеоматеріалів на уроці; вміти створювати презентації; вміти використовувати комп'ютерне тестування; вміти використовувати мережу Інтернет для вирішення педагогічних питань, збору інформації, участі в телеконференціях, доступу до наукових, педагогічних, методичних даних» [4, с. 67].

Як зазначають О. Федоренко і Є. Кайдан, «на сьогодні є декілька понять, які використовуються як синонім поняття «медіаграмотність». Наприклад, «медіакультура», «медіаосвіта», «медіакомпетентність» тощо. Від цього, на жаль, створюється понятійна плутанина». На погляд О. Федоренко і Є. Кайдан, зазначені поняття не є рівнозначними, або синонімами [13, с. 70].

Медіаосвіта (медіаграмотність) полягає у створенні механізму формування громадської думки щодо конкретних категорій – сутності, явищ, дійсності, понять, ідей тощо. Адже, на жаль, непоодинокі випадки, коли в друкованих та аудіо- і відеозасобах інформації є маніпуляція свідомістю громадян та пропаганда, що є неприпустимим. Створення ефективного механізму критичного осмислення і корегування інформації, отриманої через ЗМІ, відпрацювання особистісної системи ціннісних орієнтацій та формування умінь інтерпретувати інформацію, розуміти її суть, адресну спрямованість, мету інформування, викриття прихованого значення мають усунути негативний вплив на свідомість громадян, особливо учнівської та студентської молоді [10, с. 4]. Медіаграмотність – це превентивна зброя проти дезінформації та необхідна навичка, яку потрібно розвивати будь-якому працівнику ЗЗСО.

Що стосується основних понять даної галузі, то поряд із термінами «інформаційна грамотність» та «медіаграмотність» М. Антонченко у своєму дослідженні вводить інтегративні поняття «медіаінформаційна грамотність» та «інфомедійна грамотність», які мають дуже схожі значення, але все ж таки розрізняються [1, с. 14].

Як вважає Д. Горич, «медіаграмотність та медіакультура працівника закладу загальної середньої освіти включають [6]:

- уміння аналізувати, критично осмислювати й створювати медіатексти;
- здатність визначати джерела медіатекстів, їхні політичні, соціальні, комерційні, культурні інтереси й контексти;
- спроможність інтерпретувати медіатексти й цінності, що несуть у собі медіа;
- навички добору відповідних медіа для створення та поширення власних медіатекстів і залучення зацікавленої в них аудиторії;
- вільний доступ до медіа для споживання та виробництва власної медіапродукції;
- розуміння важливості міжособистісного професійного спілкування для успішності будь-якої трудової діяльності;
- прагнення до підвищення рівня комунікаційної та медіакомпетентності;
- уміння спілкуватися з використанням для цього телекомунікаційних каналів зв'язку» [6].

Міністерством освіти і науки України за участі фінського проекту «Навчаємось разом» було розроблено професійні стандарти «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель із початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)», які були затверджені 23 грудня 2020 року [11]. В цих стандартах, зокрема, йдеться про необхідні професійні компетентності вчителя ЗЗСО, серед яких є й інформаційно-цифрова компетентність, що включає, разом із знанням цифрових технологій та інформаційно-комунікаційною компетентністю, і медіаграмотність.

Вітчизняний дослідник А. Бугайчук вважає, що «якщо говорити про впровадження медіаосвіти в українських школах, то проект «Навчай та розрізняй» є одним із кроків для поширення медіаграмотності серед учнів і вчителів» [2]. Так, ще 2010 року в Україні було прийнято Концепцію впровадження медіаосвіти в Україні, яка визначала головні завдання, принципи, напрями, форми та основні етапи впровадження медіаосвіти в Україні. Із 2011 по 2016 роки тривав експериментальний етап впровадження медіаграмотності в закладах освіти, у рамках якого різними формами шкільної медіаосвіти було охоплено 250 загальноосвітніх навчальних закладів, у яких навчалося близько 40 тис. учнів. У 2016 році Концепцію

було оновлено. По-перше, потрібно було врахувати здобутки медіаосвіти на міжнародному рівні впродовж 2010–2016 рр. По-друге, потрібно було врахувати досвід експериментального впровадження медіаосвіти та зворотний зв'язок від педагогічної практики. По-третє, умови зовнішньої інформаційної агресії, висвітлення в медіа збройного конфлікту на сході країни й анексії Криму, потреба в подоланні психологічних наслідків війни [2].

В оновленій «Концепції впровадження медіаосвіти в Україні» було додано II та III етапи її реалізації.

Етап поступового укорінення медіаосвіти та стандартизації її змісту тривав з 2017 по 2020 роки та передбачав «організацію широкого громадського обговорення результатів експериментального впровадження медіаосвіти, проведення широкої апробації і стандартизації варіативної моделі шкільної медіаосвіти в національному освітньому проекті, запровадження інтегрованої медіаосвіти на всіх рівнях освіти» [8].

Етап подальшого розвитку медіаосвіти та забезпечення її масового впровадження (2021–2025 роки) передбачає: «науково-методичне та організаційне забезпечення процесу масового впровадження медіаосвіти в дошкільних закладах, ЗНЗ, ПТНЗ і ВНЗ, закладах позашкільної освіти на основі аналізу практичних проблем, обміну досвідом; уведення медіаосвітньої складової у навчальні програми вищої школи і післядипломної освіти з гуманітарної підготовки фахівців усіх профілів» [8].

Відповідно до Концепції впровадження медіаосвіти в Україні, «медіаосвіта – це частина освітнього процесу, спрямована на формування в суспільстві медіакультури, підготовку до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою мас-медіа, разом з традиційними (друковані видання, радіо, кіно, телебачення), новітніми (комп'ютерно опосередковане спілкування, Інтернет, мобільна телефонія) медіа з урахуванням розвитку інформаційно-комунікаційних технологій» [2].

Компетентності з медіаграмотності А. Бугайчук умовно поділяє на чотири групи: «розуміння медіа, використання медіа, комунікація за допомогою медіазасобів та вміння досягати власних цілей, застосовуючи медіа» [2].

Для ефективного поширення медіакультури і впровадження медіаграмотності у ЗЗСО вчитель інформатики на уроках і тематичних семінарах за допомогою методики навчання інформатики, що містить інформаційні технології навчання інформатики (в тому числі вебтехнології) та інтерактивні методи і прийоми передусім має навчати учнів, вчителів, соціальних педагогів та інших учасників освітнього процесу в ЗЗСО ефектив-

Таблиця 1

Приклади використання технологій навчання інформатики для впровадження медіаосвіти у ЗЗСО

Педагогічні засоби, техніки, технології (у т. ч. інформаційні), навчальні вправи/завдання	Мета діяльності вчителя інформатики	Зміст медіаосвітніх заходів, що входять до методики навчання інформатики
Робота з «картками знань», на яких надані дані про основні поняття щодо інформації та способів її подання	Сформувати знання про інформацію у житті людини, види і типи інформації за способами її подання та сприйняття	Перегляд «карток знань» з подальшими відповідями на питання, що на них наведені
Інтерактивні вправи і завдання (ребуси, пазли, вебквести, «хмари слів» та ін.)	Вивчити термінологію зі сфери роботи з інформацією, отримати теоретичні відомості щодо базових понять з медіаграмотності	Візуалізація медіатермінології під час виконання вправ, розв'язання завдань або аналізу інтернет-джерел
Відеосюжети та репортажі, отримані з різних джерел медіа	Сформувати навички пошуку і систематизації медіаконтенту, рефлексії та критичного мислення, щоб запобігти маніпуляціям	Перегляд відеосюжетів, отриманих з різних джерел медіа для подальшого порівняння та аналізу (боротьба з фейками)
Метод проектів – створення учнями власної медіапродукції з подальшим розміщенням її в Інтернеті	Навчити учнів за допомогою інформаційних технологій створювати і просувати власний медіаконтент	Створення тематичних статей, презентацій, відеороликів (у т.ч. у співпраці з іншими учнями) з розміщенням у блогах, соцмережах

ній роботі з медіаджерелами та їхнім контентом. Ця діяльність вчителя інформатики допомагає формувати медіакультуру учасників освітнього процесу, а саме: вміння уникати маніпуляцій з боку ЗМІ; працювати з протилежно спрямованою інформацією; інтегрувати медіаконтент; інтерпретувати інформацію, отриману за допомогою аудіо-та відеозасобів; створювати власний медіаконтент (презентації, відеоролики, мультимедійні блоги) та використовувати його у соціальних мережах; застосовувати медіаосвітні елементи у своїй діяльності тощо (табл. 1).

Протягом уроків інформатики медіакультура і медіаграмотність формуються паралельно із засвоєнням інформаційних технологій учнями. Для цього вчитель інформатики, застосовуючи в своїй роботі діяльнісний підхід, зазвичай використовує низку спеціальних форм навчання, методів та інструментів, завдяки яким учні спочатку набувають інформаційну компетентність, а згодом – медіаграмотність.

Висновки. Якість освітньої діяльності деякою мірою також залежить від оволодіння учасниками освітнього процесу в ЗЗСО дієвими формами та методами управління інформаційними проце-

сами, від побудови належної системи як внутрішніх, так і зовнішніх комунікацій обміну інформацією. Уміння вчителів і учнів критично сприймати інформацію в сучасному світі, не вестися на головні виклики сучасного світу – дезінформацію та фейки – це одні із їхніх основних медіаосвітніх компетентностей, які сьогодні необхідні. Адже впровадження медіаграмотності у діяльність учасників освітнього процесу – це якісна зміна для нашої системи освіти в умовах її реформування.

Викладач інформатики завдяки активному використанню інформаційних технологій є фасилітатором («прискорювачем») формування медіакультури та впровадження медіаграмотності серед учнів, вчителів, соціальних педагогів та інших учасників освітнього процесу в ЗЗСО. Проведення з викладачами та керівництвом тематичних семінарів з медіаграмотності, виконання сумісно з учнями на уроках інформатики інтерактивних вправ, розв'язання ребусів, збирання пазлів, проходження вебквестів, складання «хмар слів» дозволяє викладачу інформатики поширювати медіакультуру серед учасників освітнього процесу та впроваджувати медіаграмотність у ЗЗСО.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонченко М. Дефініція поняття «інфомедійна грамотність педагога». *Інфомедійна грамотність – невід'ємна складова навчального процесу закладу вищої освіти*: збірник статей / редкол.: В. Ф. Іванов (голов. ред.) та ін. К.: Академія української преси, IREX, Центр Вільної преси, 2021. С. 12–21.
2. Бугайчук А. Медіаграмотність у школі. Ключові компетентності, форми та методи роботи. URL: <https://osvitaua.com/2020/05/90017/>.
3. Бурцева О.Г. Використання медіаосвітніх технологій для підвищення інформаційної компетентності в процесі навчання майбутніх вчителів математики. *Освітологічний дискурс*. 2023. № 1(40). С. 59–75.

4. Бурцева О.Г. Застосування медіаосвітніх технологій для формування інформаційної компетентності майбутніх учителів математики в навчально-виховному процесі. *Наукове видання Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. Інформаційні технології в освіті та науці: збірник наукових праць*. 2016. Вип. 8. С. 65–68. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/233567935.pdf>.
5. Бурцева О.Г. Медіаосвітні технології в професійній діяльності вчителя математики : навч.-практ. посібн. 2-ге вид., переробл. та допов. Мелітополь, 2021. 134 с.
6. Горич Д. Формування медіаграмотності молодших школярів. *Проблеми і перспективи розвитку освіти XXI ст.*: Всеукр. студ. інтернет-конф. для магістрантів (м. Умань, 11–12 листопада 2019 р.). URL: <https://sno.udpu.edu.ua/index.php/naukovo-metodychna-robota/94-vseukrainska-studentska-internet-konferentsiia-dlia-mahistrantiv-problemy-i-perspektivy-rozvytku-osvity-khkh-stolittia-11-12-lystopada-2019/356-formuvannya-mediagramotnosti-molodshikh-shkolyariv>.
7. Іванов В.Ф., Волошенюк О.В. Медіаосвіта та медіаграмотність : підручник. Київ : Центр вільної преси, 2012. 352 с.
8. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція) / за ред. Л.А. Найдьонові, М.М. Слюсаревського. Київ : Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, 2016. URL: <https://ms.detector.media/mediaosvita/post/16501/2016-04-27-kontseptsiya-vprovadzhennya-mediaosviti-v-ukraini-nova-redaktsiya>.
9. Медіакультура особистості: соціально-психологічний підхід: навч. посібник / О.Т. Барішпольця та ін. ; за ред. Л.А. Найдьонові, О.Т. Барішпольця. Київ : Міленіум, 2009. 440 с.
10. Медіаосвіта (медіаграмотність): навч. програма для слухачів курсів підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників / розроб. К. М. Левківський та ін. Київ : СПД Цимбаленко Є. С., 2011. 96 с. URL: <https://www.aup.com.ua/uploads/programm.pdf>.
11. Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)»: наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23.12.2020 № 2736-20. URL: https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/Nakaz_2736.pdf.
12. Тулодзєцький Г., Герціг Б., Графе С. Медіаосвіта в школі та на уроці: Основи і приклади / за загал. ред. В. Ф. Іванова; пер. з нім. В. Климченка. Київ : Академія української преси, Центр вільної преси, 2020. 405 с.
13. Федоренко О., Кайдан Є. Формування медіаграмотності підлітків. *Технології електронного навчання*. 2021. № 5. С. 66–72.
14. Ait Hattani H. Media Literacy in Secondary School: Teachers' Attitudes. *Journal of Media Research*. 2018. Vol. 12, issue 1(33). P. 5–26.
15. Burn A., Durran J. Media Literacy in Schools: Practice, Production and Progression. London : Paul Chapman, 2007. 188 p.
16. Ivanović M. Development of Media Literacy – An Important Aspect of Modern Education. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*. 2014. Vol. 149. P. 438–442.
17. McDougall J., Zezulkova M., van Driel B., Sternadel D. Teaching media literacy in Europe: evidence of effective school practices in primary and secondary education: NESET II analytical report. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2018. 88 p.

REFERENCES

1. Antonchenko M. (2021). Definiitsiia poniattia «infomediina hramotnist pedahoha» [Definition of the concept of "infomedia literacy of a teacher"]. In: Ed. V. F. Ivanov et al. *Infomediina hramotnist – nevidiemna skladova navchalnoho protsesu zakladu vyshchoi osvity: zbirnyk statei*. Kyiv: Akademiia ukrainskoi presy, IREX, Tsentri Vilnoi presy. pp. 12–21.
2. Buhaichuk A. (2020). Mediahramotnist u shkoli. Kliuchovi kompetentnosti, formy ta metody roboty [Media literacy in school. Key competences, forms and methods of work]. URL: <https://osvitaua.com/2020/05/90017/>
3. Burtseva O. H. (2023). Vykorystannia mediaosvitnikh tekhnolohii dlia pidvyshchennia informatsiinoi kompetentnosti v protsesi navchannia maibutnikh vchyteliv matematyky [The use of media educational technologies to increase information competence in the process of training future mathematics teachers]. *Osvitohichnyi dyskurs*. Vol. 1, no. 40. pp. 59–75.
4. Burtseva O. H. (2016). Zastosuvannia mediaosvitnikh tekhnolohii dlia formuvannia informatsiinoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv matematyky v navchalno-vykhovnomu protsesi [Application of

- media educational technologies for the formation of information competence of future mathematics teachers in the educational process]. *Naukove vydannia Melitopolskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Bohdana Khmelnytskoho. Informatsiini tekhnologii v osviti ta nauksi: zbirnyk naukovykh prats.* Vol. 8. pp. 65–68. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/233567935.pdf>
5. Burtseva O. H. (2021). Mediaosvitni tekhnologii v profesiinii diyalnosti vchytelia matematyky: navch.-prakt. posibn. 2-he vyd. [Media-educational technologies in the professional activity of a mathematics teacher: teaching-practice manual. 2nd ed.]. Melitopol. 134 p.
 6. Horych D. (2019). Formuvannia mediahramotnosti molodshykh shkoliariv [Formation of media literacy of younger schoolchildren]. *Problemy i perspektyvy rozvytku osvity XXI st.: Vseukr. stud. internet-konf. dlya mahistrantiv (Uman, 11–12 lystopada 2019).* URL: <https://sno.udpu.edu.ua/index.php/naukovometodychna-robota/94-vseukrainska-studentska-internet-konferentsiia-dlia-mahistrantiv-problemy-i-perspektyvy-rozvytku-osvity-khkhi-stolittia-11-12-lystopada-2019/356-formuvannya-mediagramotnosti-molodshikh-shkolyariv>
 7. Ivanov V. F., Volosheniuk O. V. (2012). Mediaosvita ta mediahramotnist: pidruchnyk [Media education and media literacy: textbook]. Kyiv: Tsentrl vilnoi presy. 352 p.
 8. Naidionova L. A., Sliusarevskiy M. M. (2016). Kontsepsiia vprovadzhennia mediaosvity v Ukraini (nova redaktsiia) [Concept of implementation of media education in Ukraine (new edition)]. Kyiv: Instytut sotsialnoi ta politychnoi psykholohii NAPN Ukrainy. URL: <https://ms.detector.media/mediaosvita/post/16501/2016-04-27-kontsepsiya-vprovadzhennya-mediaosvity-v-ukraini-nova-redaktsiya>
 9. Naidionova L. A., Baryshpolets O. T. (2009). Mediakultura osobystosti: sotsialno-psykholohichni pidkhyd: navch. posibnyk [Media culture of personality: socio-psychological approach: teaching manual]. Kyiv: Milenium. 440 p.
 10. Levkivskiy K. M. et al. (2011). Mediaosvita (mediahramotnist): navchalna prohrama dlia slukhachiv kursiv pidvyshchennia kvalifikatsii pedahohichnykh i naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv [Media education (media literacy): education program for students of advanced training courses for pedagogical and research-pedagogical workers]. Kyiv: SPD Tsybalyenko Ye. S. 96 p. URL: <https://www.aup.com.ua/uploads/programm.pdf>
 11. Pro zatverdzhennia profesiinoho standartu za profesiinamy «Vchytel pochatkovykh klasiv zakladu zahalnoi serednioi osvity», «Vchytel zakladu zahalnoyi serednioi osvity», «Vchytel z pochatkovoï osvity (z dyplomom molodshoho spetsialista)» [On the approval of the professional standard for the professions "Teacher of primary classes of a general secondary education institution", "Teacher of a general secondary education institution", "Teacher of primary education (with a diploma of junior specialist)"]: nakaz Ministerstva rozvytku ekonomiky, torhivli ta silskoho hospodarstva Ukrainy vid 23.12.2020 No.2736-20. (2020). URL: https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/Nakaz_2736.pdf
 12. Tulodzietskiy G., Hertsig B., Grafe S. (2020). Mediaosvita v shkoli ta na urotsi: Osnovy i pryklady [Media education in school and in class: Fundamentals and examples]. Ed. V. F. Ivanov. K.: Akademiia ukrainskoi presy, Tsentrl vilnoi presy. 405 p.
 13. Fedorenko O., Kaydan Ye. (2021). Formuvannia mediahramotnosti pidlitkiv [Formation of media literacy of teenagers]. *Tekhnologii elektronnoho navchannia.* No. 5. pp. 66–72.
 14. Ait Hattani H. Media Literacy in Secondary School: Teachers' Attitudes. (2018). *Journal of Media Research.* Vol. 12, issue 1(33). pp. 5–26.
 15. Burn A., Durran J. (2007). Media Literacy in Schools: Practice, Production and Progression. London: Paul Chapman. 188 p.
 16. Ivanović M. (2014). Development of Media Literacy – An Important Aspect of Modern Education. *Procedia – Social and Behavioral Sciences.* Vol.149. pp. 438–442.
 17. McDougall J., Zezulcova M., van Driel B., Sternadel D. (2018). Teaching media literacy in Europe: evidence of effective school practices in primary and secondary education: NESET II analytical report. Luxembourg: Publications Office of the European Union. 88 p.